

سبیل علم و فناوری

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد علوم و تحقیقات شاهرود

دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق (M.A.)

گرایش: جزا و جرم شناسی

عنوان:

بررسی جرم توهین به مقدسات در حقوق کیفری ایران

استاد راهنما:

دکتر رضا عباس پور

استاد مشاور:

دکتر علی رضوانی

نگارش:

امیررضا امینی راد

تابستان ۹۲

تعهد نامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجناب امیررضا امینی راد دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته حقوق جزا و جرم شناسی که در تاریخ ۹۲/۶/۲۳ از پایان نامه خود تحت عنوان بررسی جرم توهین به مقدسات در حقوق کیفری ایران با کسب نمره ۱۷.۷۵ و درجه خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم :

۱. این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجناب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ....) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده‌ام.

۲. این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳. چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه را داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد، مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴. چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات مجاز است با اینجناب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

امیررضا امینی راد

سپاسگذاری

سپاس خدای را که سخنوران، در ستودن او بماند و شمارندگان، شمردن نعمت های او ندانند و کوشندگان، حتی او را گزارش کردن نتوانند. و سلام و دود بر محمد و خاندان پاک او، طاهران معصوم، هم آمان که وجودمان و مدار وجودشان است؛ و نفرین پیوسته بر دشمنان ایشان تا روز رستاخیز...

بدون شک جایگاه و منزلت معلم، اهل از آن است که در مقام قردانی از زحمات بی شائبه ی او، بازبان قاصود دست ناتوان، چیزی بنجاریم.

اما از آنجایی که تجلیل از معلم، سپاس از انسانی است که هدف و غایت آفرینش را تائین می کند و سلامت امانت هایی را که بر دستش سپرده اند، تقصیرین؛ بر حسب وظیفه و از باب "من لم یسکر"

المنعم من الخلقین لم یسکر الله عزوجل"؛ از استاد با کمالات و شایسته؛ **جناب آقای دکتر رضا عباس پور** که در کمال سعده صدر، با حسن خلق و فروتنی، از پنج گلی در این عرصه بر من

درخ نمودند و زحمت راهنمایی این پایان نامه را بر عهده گرفتند؛ از استاد صبور و با تقوا، **جناب آقای دکتر رضوانی**، که زحمت مشاوره این پایان نامه را متقبل شدند؛ و از استاد فرزانه و

دلوز؛ **جناب آقای دکتر عبدلی** مدیر گروه حقوق جزا و جرم شناسی؛ بحال تشکر و قردانی را دارم.

باشد که این خردترین، نحشی از زحمات آمان را سپاس گوید.

تقدیم به:

به پدرم، آینه صلابت که عالمانه به من آموخت در عرصه زندگی، استادگی را،

و به مادرم، دیای بی کران فداکاری و عشق که ایامم از دعای اوست و خدایم را از زبان او شناختم

و به او، اسطوره زندگیم و امید بودم...

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

۱ ..... چکیده

فصل اول: کلیات

۲ ..... ۱-۱- مقدمه

۳ ..... ۲-۱- واژه شناسی

۳ ..... ۱-۲-۱- چیستی مقدسات

۴ ..... ۱-۲-۲- مقدسات اسلام

۵ ..... ۱-۲-۳- بررسی جرم اهانت در قانون ایران

۵ ..... ۱-۳-۲-۱- جرم توهین به معنای اعم کلمه

۶ ..... ۱-۲-۳-۲- اهانت به اشخاص حقیقی

۶ ..... ۱-۳-۳-۲- توهین به اشخاص حقوقی

۷-۳-۲-۱- توهین به مقدسات اسلام و پیامبر و ائمه ۷

۷-۳-۲-۱- توهین به امام و مقام رهبری ماده (۵۱۴) ۷

۷-۳-۲-۱- توهین به رئیس کشور خارجی یا نماینده سیاسی آن ۷

۷-۳-۱- طرح تحقیق ۷

۸-۳-۱- سوالات تحقیق ۸

۸-۳-۱- فرضیه های تحقیق ۸

۸-۳-۱- روش تحقیق ۸

۸-۴-۱- ضرورت انجام تحقیق ۸

فصل دوم : پیشینه انجام تحقیق در فقه و حقوق و بررسی تاریخی اهانت به مقدسات

۱۱-۲- پیشینه انجام تحقیق در فقه و حقوق ۱۱

۱۳-۲- بررسی تاریخی جرم اهانت به مقدسات مذهبی ۱۳

۱۳-۲-۱- در دوران صدر اسلام ۱۳

۱۷-۲-۲- در دوران معاصر ۱۷

فصل سوم : مبانی دینی و مصادیق هتک حرمت

۲۱-۱-۳- مبانی فقهی هتک حرمت مقدسات ۲۱

- ۳-۱-۱- آیات قرآن کریم ۲۱
- ۳-۱-۱- آیات دال بر تعظیم ۲۱
- ۳-۱-۲- آیه دال بر حرمت هتک مقدسات ۲۵
- ۳-۱-۲- ادله سنت ۲۶
- ۳-۱-۲- روایات دال بر حرمت هتک مقدسات ۲۶
- ۳-۲-۱- روایات تعظیم ۲۸
- ۳-۱-۳- دلیل عقلی ۲۹
- ۳-۱-۴- اجماع ۳۰
- ۳-۱-۵- ارتکاز متشرعه ۳۰
- ۳-۲- بررسی ادله حکم جرم اهانت به مقدسات مذهبی در فقه امامیه : سب النبی ۳۱
- ۳-۲-۱- معنا و مفهوم سب ۳۲
- ۳-۲-۲- مستندات شرعی سب النبی ۳۲
- ۳-۲-۳- گستره سب النبی ۳۵
- ۳-۲-۴- سب دیگر پیامبران ۳۶
- ۳-۲-۵- سب امامان معصوم ۳۷

- ۳۹..... ۳-۲-۶- سبّ حضرت فاطمه (س)
- ۴۰..... ۳-۲-۷- سبّ دیگر خویشان پیامبر (ص)
- ۴۱..... ۳-۲-۸- قتل سبّ النبی بدون مراجعه به حاکم شرع
- ۴۲..... ۳-۲-۹- جرم سبّ النبی از دیدگاه فقیهان اهل سنت
- ۴۴..... ۳-۳- بررسی ادله حکم جرم اهانت به مقدسات مذهبی در فقه امامیه: ارتداد
- ۴۴..... ۳-۳-۱- چیستی ارتداد: مفهوم‌شناسی ارتداد
- ۴۶..... ۳-۳-۲- انواع ارتداد
- ۴۹..... ۳-۳-۳- آثار ارتداد
- ۴۹..... ۳-۳-۳-۱- حیط اعمال حسنه
- ۴۹..... ۳-۳-۳-۲- سلب مالکیت
- ۵۰..... ۳-۳-۳-۳- فسخ زوجیت
- ۵۰..... ۳-۳-۳-۴- سلب طهارت
- ۵۰..... ۳-۳-۳-۵- سلب ولایت
- ۵۱..... ۳-۳-۴- اسباب ارتداد
- ۵۱..... ۳-۳-۴-۱- کفر و عقاید کفرآمیز

۳-۳-۴-۲- انکار نبوت و ضروریات دین ۵۱

۳-۳-۴-۳- توهین و جسارت به انبیا ۵۲

۳-۳-۴-۴- براءت و جسارت به امام معصوم ۵۲

۳-۳-۴-۵- ادعای نبوت و ارائه کتاب جدید ۵۲

۳-۳-۴-۶- غلو ۵۳

فصل چهارم: بررسی جرم اهانت به مقدسات در قانون مجازات اسلامی

۴-۱- سیر قانون گذاری جرم اهانت به مقدسات ۵۵

۴-۲- عناصر تشکیل دهنده جرم اهانت به مقدسات موضوع ماده ۵۱۳ قانون مجازات اسلامی ۵۶

۴-۲-۱- عنصر قانونی ۵۶

۴-۲-۲- عنصر مادی ۵۸

۴-۲-۲-۱- ارتکاب فعل یا ترک فعل مجرمانه ای که از عرف وهن آور باشد ۵۸

۴-۲-۲-۲- موضوع جرم ۶۰

۴-۲-۲-۳- مرتکب جرم ۶۳

۴-۲-۲-۴- وسیله ارتکاب جرم ۶۷

۴-۲-۲-۵- نتیجه فعل مجرمانه ۶۷

- ۶۷..... ۴-۲-۳- عنصر معنوی
- ۶۸..... ۴-۲-۳-۱- علم به توهین آمیز بودن عمل و علم به مقدسات
- ۶۹..... ۴-۲-۳-۲- قصد توهین
- ۷۰..... ۴-۲-۴- ضمانت اجرای جرم اهانت به مقدسات
- ۷۱..... ۴-۳-۳- بررسی جرم اهانت به مقدسات مذهبی در قانون مطبوعات
- ۷۱..... ۴-۳-۱- تعریف توهین مطبوعاتی
- ۷۱..... ۴-۳-۲- جایگاه توهین مطبوعاتی در قوانین و مقررات
- ۷۲..... ۴-۳-۳- انواع توهین مطبوعاتی
- ۷۲..... ۴-۳-۳-۱- توهین مطبوعاتی ساده
- ۷۳..... ۴-۳-۳-۲- توهین مطبوعاتی مشدد
- ۷۴..... ۴-۳-۴- عناصر توهین مطبوعاتی
- ۷۵..... ۴-۳-۴-۱- عنصر قانونی جرم توهین مطبوعاتی
- ۷۵..... ۴-۳-۴-۲- عنصر مادی جرم توهین مطبوعاتی
- ۷۷..... ۴-۳-۴-۳- نتیجه ی جرم توهین مطبوعاتی
- ۷۷..... ۴-۳-۵- عنصر معنوی جرم توهین مطبوعاتی

۶-۳-۴- ماهیت جرم توهین مطبوعاتی ۷۸

فصل پنجم : اهانت به مقدسات و دنیای مدرن

۱-۵- مصادیق نوین اهانت ۷۹

۱-۱-۵- عرصه هنر ۷۹

۲-۱-۵- ادبیات ۸۲

۳-۱-۵- کاریکاتور ۸۳

۴-۱-۵- سینما ۸۶

۵-۱-۵- بازی های رایانه ای ۸۹

۲-۵- نقش حاکم اسلامی در مبارزه با اهانت های سازمان یافته با تاکید بر روش امام خمینی(ره)..... ۹۱

۱-۲-۵- وظایف پیشگیرانه ۹۲

۲-۲-۵- برخورد با هتاکان ۹۳

۲-۱-۲-۵- نمونه اول : واکنش امام به اعلامیه ضد اسلامی جبهه ملی ۹۳

۲-۲-۲-۵- نمونه دوم :الگو ندانستن حضرت زهرا(س) ۹۴

۳-۲-۵- تزامم هتک مقدسات با مصالح برتر ۹۵

۴-۲-۵- قرآن و عصر جاهلیت مدرن ۹۸

- ۳-۵- مرز میان آزادی بیان و توهین به مقدسات ۱۰۱
- ۱-۳-۵- تعریف آزادی بیان ۱۰۲
- ۲-۳-۵- فلسفه و ضرورت آزادی بیان ۱۰۲
- ۱-۲-۳-۵- آزادی بیان در قرآن ۱۰۲
- ۲-۲-۳-۵- آزادی بیان در صدر اسلام ۱۰۴
- ۳-۳-۵- بررسی محدودیت های آزادی بیان ۱۰۶
- ۱-۳-۳-۵- محدودیت های آزادی بیان از منظر قانون اساسی ۱۰۶
- ۲-۳-۳-۵- محدودیت های آزادی بیان از منظر اخلاقی ۱۰۸
- ۳-۳-۳-۵- محدودیت های آزادی بیان از منظر جایگاه طرح موضوع ۱۱۲

فصل ششم: نتیجه گیری و پیشنهادات

- ۱-۶- نتیجه گیری ۱۱۵
- ۲-۶- پیشنهادات ۱۲۱
- ۱-۲-۶- حوزه های مفهومی ۱۲۳
- ۱-۱-۲-۶- حوزه مفهومی منع تبعیض ۱۲۳
- ۲-۱-۲-۶- آزادی مسئولانه بیان ۱۲۴

- ۱۲۴..... ۳-۱-۲-۶- تنوع فرهنگی
- ۱۲۵..... ۴-۱-۲-۶- آزادی مذهب و عقیده
- ۱۲۶..... ۲-۲-۶- استفاده از سازوکارهای موجود در عرصه بین المللی
- ۱۲۶..... ۱-۲-۲-۶- شورای حقوق بشر
- ۱۲۶..... ۲-۲-۲-۶- کمیته سوم مجمع عمومی سازمان ملل متحد
- ۱۲۷..... ۳-۲-۲-۶- سازمان کنفرانس اسلامی
- ۱۲۸..... ۴-۲-۲-۶- نهضت عدم تعهد
- ۱۲۹..... ۳-۲-۶- استفاده از ترتیبات منطقه ای
- ۱۳۲..... منابع و مآخذ
- ۱۳۸..... پیوست ها

چکیده:

اعتقاد به مقدسات همزاد جوامع بشری می باشد. از همان آغاز تشکیل جوامع بدوی، اعتقاد به مقدسات متولد شده است و پا به پای انسان ها قدم به دنیای متمدن گذاشته است.

تا قبل از تصویب قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) سال ۱۳۷۵، مقررات روشنی در خصوص توهین به مقدسات مذهبی وجود نداشت. حال آنکه این موضوع با توجه به اسلامی بودن نظام جمهوری اسلامی ایران از اهمیت و ارزش خاصی برخوردار است. به استثناء موردی که توهین به وسیله نشریات و مطبوعات انجام می شود که مطابق قوانین مطبوعاتی مجازات می شد، در سایر موارد این خلاء قانونی محسوس بود که با تصویب قانون تعزیرات جدید در سال ۷۵، این مشکل تا حد زیادی حل گردید. هر چند قانون مذکور دارای نارسایی های فراوان است. از جمله اینکه قانونگذار به طور دقیق، مفهوم مقدسات مذهبی و مصادیق آن را بیان نکرده است و نیز بین قانون مطبوعات و قانون تعزیرات در این خصوص ناهماهنگی وجود دارد. رسالت تحقیق حاضر، تعریف و تبیین جرم توهین به مقدسات مذهبی است و بررسی تعاریف لغوی و اصطلاحی و سوابق تاریخی امر و تشریح ارکان تشکیل دهنده جرم و نیز بررسی این جرم در متون فقهی و بررسی آن در دنیای مدرن و مصادیق جدید آن و تزام آن با مصالح برتر و مرز میان اهانت به مقدسات و آزادی بیان از جمله مسائل و مباحث این تحقیق است. مسلماً این تحقیق دارای کاستی های فراوان است و به راهنمایی اساتید و اندیشمندان در جهت رفع آن سخت نیازمند است.

کلید واژه ها: توهین، اهانت، مقدسات، قانون، فقه، ماده ۵۱۳، مطبوعات، آزادی بیان

فصل اول: کلیات

۱-۱- مقدمه

روزگار شگفتی است. آدمی احساس می کند، روز به روز ارزش ها و پای فشاری بر اصول در معامله سیاست ها چوب حراج می خورد و ارزان به فروش می رسد. دلت می خواهد باور کنی که خوابی، و این مطالب دروغ است و وهم و خیال، ولی واقعیت ها خود را به تو تحمیل می کنند.

پیامبر اسلام (ص) که تمام کفار مکه را امان داد و بخشید، شاعران بدگو و بدزبانی را که او و عقاید او را به تمسخر و هجو گرفته بودند، امان نداد و فرمود: «آنها را بکشید؛ اگر چه به رشته های پرده کعبه آویزان شده باشند.» آری این گروه، تنها کشته شدگان فتح مکه اند. یکی از آن ها در کنار کعبه در حالی که به پرده کعبه پناهنده شده بود، کشته شد. (مجلسی ۱۳۸۸، ۱۳۱: ۲۱) (ابن هشام ۱۳۷۵، ۵۲: ۴)

فردی به حضرت رسول الله (ص) اهانت کرد و فقهای درباری به شلاق زدن او فتوا دادند. امام صادق علیه السلام بر می آشوبد و می گوید: پس فرق بین پیامبر و صحابه اش نیست؟! آنگاه فتوا به اعدام او می دهد.

در جامعه اسلامی، توهین به مقدسات مذهبی بالاترین تجاوز به حقوق انسانهای مسلمان است و تنها بعد حقوقی ندارد، بلکه بعد جزایی و کیفری نیز دارد. حتی اگر شاکی خصوصی از حق خودش بگذرد، مدعی العموم حق دارد آن را پیگیری کند. این بی احترامی و تجاوز به حقوق جامعه است و مدعی العموم (یعنی کسی که مدافع حقوق جامعه است) علیه او شکایت می کند. هیچ کس هم نمی تواند این جرم را ببخشد، چون حقی است که به همه مسلمانان تعلق دارد، بلکه بالاتر حقی است مربوط به خدا.

اهانت به مقدسات شیعه، موضوع تازه ای نیست. چه از صدر اسلام که در برابر امام معصوم علیه السلام فحاشی می کردند، چه در دوران بعد از آن و چه در سده ی اخیر. این روزها که بار دیگر منطق روشنفکری خود را در فحاشی به عالی ترین ذوات مقدسه، بازتولید می کند و همزمان چند جویای نام، دانسته یا نادانسته از این موضوع دفاع می کنند، لزوم بررسی و تبیین این موضوع بیش از پیش مشخص میشود.

۱-۲- واژه شناسی

مقدمه

از جمله آفات رو به رشد و نگران کننده موجود در جامعه ی ما و بلکه در سطح کلان به وسعت دنیا، آفت قداست گریزی، قداست زدایی، قداست ستیزی و مبارزه با ارزشهای والای دینی و مذهبی است. که ضربات سخت و سنگینی را بر پیکر امنیت، آسایش و آرامش اجتماعی فرود می آورد، و ثبات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی را تهدید می کند. در بحث از توهین به مقدسات اول باید معانی واژه های کلیدی مانند توهین و مقدسات مشخص شود. در ادامه معانی این دو را مرور میکنیم.

۱-۲-۱- چیستی مقدسات

قانون گذار از مقدسات تعریفی ارائه نداده است و در منابع فقهی و حقوقی نیز غیر از ذکر مصادیق، تعریفی روشن بیان نگردیده است. در کتب لغت نیز تعریف مقدسات در هاله ای از ابهام است و فقط به تعریف از مفرد آن اکتفاء شده است.

در لغت نامه ی دهخدا آمده است: مقدس: پاک کرده، پاکیزه شده، به پاکی یاد شده.

در لغت نامه های دیگر نیز همین معنا به چشم می خورد و در ادبیات ما هم، همین گونه است.

و گرنه دل چه دریغ است از کسی که بود.

هزار جان مقدس فدای جور و جفاش (سنائی ۱۳۸۸، ۸۷۴)

در قرآن مجید نیز همین مفهوم قابل دریافت است:

(إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَأَخْلَعُ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى) (قرآن مجید، سوره طه، آیه ی ۱۲)

(إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى) (قرآن مجید، سوره النازعات، آیه ی ۱۶)

در قانون مصوب سال ۱۳۷۵، در ماده (۵۱۳) این قانون آمده است:

«هرکس به مقدسات اسلام و یا هریک از انبیاء عظام یا ائمه ی طاهرین(ع) یا حضرت صدیقه ی طاهره اهانت نماید، اگر مشمول حکم سب النبی باشد، اعدام می شود، و در غیر این صورت، به حبس از یک تا پنج سال محکوم خواهد شد.»

منظور از ائمه ی طاهرین، دوازده امام و پیشوای شیعیان است. مقصود از صدیقه طاهره بزرگ بانوی اسلام، فاطمه ی زهرا است. و مقصود از انبیاء عظام پیامبران الهی است و توهین به هر یک از ۱۲۴ هزار پیامبر بزرگ خداوند در دایره ی ماده فوق، قرار می گیرند، و فرقی از این جهت بین حضرت نوح، ابراهیم، موسی، عیسی و محمد صلی الله علیه و آله نیست. واژه ی «عظام» صفت برای انبیاء است (میرمحمد صادقی ۱۳۸۹، ۴۴۶) و نباید پنداشت که هدف از آن، پیامبران اولوالعزم اند. چه اینکه همه ی آنان عظیم و بزرگوارند و به نظر میرسد ماده قانونی از این حیث عام و شامل همه ی پیام آوران خداوند از آدم تا خاتم می باشد.

۱-۲-۲- مقدسات اسلام

نخستین چیزی که از مقدسات اسلام در ذهن می آید، «اشخاص و مفاهیمی است که بایستی محترم شمرده شده و از گزند استهزاء و اهانت در امان و مصون باشند.» بدون شک ذات باری تعالی اولین مصداق روشنی است که پاکتر و منزّه تر از او در آموزهای دینی وجود ندارد. «سبحان الله عما یصفون.» پیامبران و پیشوایان دین و دیانت و سمبل های بشری نیز در زمره ی مقدسات دینی قرار می گیرند که باید از هرگونه تحقیر و توهین در امان باشند. هم چنین مقدسات، شامل اماکن نیز می گردد همانند کعبه، مزار امامان قرآن، نهج البلاغه و شخصیت های مورد احترام همچون حضرت ابوالفضل العباس، علی اکبر، حمزه و... هم چنین شخصیت های سایر مذاهب که از نظر مسلمانان واجب التعظیم اند همانند حضرت هاجر، مریم مقدس و...

اهانت در ماده ی فوق، اعم است از نسبت دادن صریح الفاظ رکیک و یا هر فعل و ترک فعلی که در نظر عرف موجب وهن و تحقیر طرف گردد. توهین شامل گفتار، کردار، کتابت و حتی اشاره ی صریح است. به طور مثال اگر کسی در عاشورا لباس شادی به تن کند و یا به شادی و هلهله پردازد مشمول ماده مزبور قرار می گیرد.

اما در مورد ترک فعل مثلاً صلوات نفرستادن بر پیامبر از روی عمد و توهین، آیا مشمول ماده، قرار می گیرد یا خیر؟ در این جا بین حقوقدانان تفاوت نگاه و نظر وجود دارد؛ نظر برخی بر این است که برای ترک فعل، نمی توان مجازات، قایل شد، هر چند که به قصد توهین باشد. (میرمحمد صادقی ۱۳۸۹، ۴۲۰) اما عقیده آنها بر آن است که ترک فعل هم می تواند مصداق توهین و اهانت باشد، همان طور که رفتار و کردار مشمول ماده است.

آنگونه که پیداست حمایت قانون گذار ایران از پیروان سایر ادیان در دو مورد، محدود گردیده است:

یک) حمایت از پیامبران آنان منوط بر اینکه در نگاه اسلامی نیز جزء پیامبران باشد.

دو) مقدسات آنان که در نگاه اسلامی هم مقدس باشد.

۱-۲-۳- بررسی جرم اهانت در قانون ایران

در صیانت از جامعه، پاسداری از ارزش های آن دارای اهمیت فوق العاده ای است. ضرورت احترام به حیثیت و شخصیت اشخاص در ادیان الهی مورد توجه قرار گرفته است.

توهین از لحاظ حقوقی نکوهیده و در مذاهب نیز مذموم است. خداوند متعال در قرآن کریم هرزه زبانی و عیب جویی را مورد تقبیح قرار داده است^۱ و در کتب فقهی برای توهینی که به حد قذف نرسد، تعزیر تعیین شده است. (موسوی خمینی ۱۳۶۶، ۳۷۴:۲)

توهین جرمی است که به حیثیت، آسایش و امنیت اجتماعی اشخاص لطمه وارد می سازد و اهمیت این جرم آن گاه که از طریق مطبوعات و رسانه ها ارتکاب می یابد.

۱-۲-۳-۱- جرم توهین به معنای اعم کلمه

توهین از ریشه ی وهن، به معنای «سست کردن، ضعیف کردن و خوار و خفیف کردن» است. جرم توهین در قوانین و مقررات تعریف نشده است. این واژه به هر رفتاری اعم از فعل، گفتار، اشاره یا نوشتار دلالت دارد که بتواند به نحوی موجب هتک حیثیت کسی در نظر افراد متعارف و معمولی شود. (میرمحمد صادقی ۱۳۸۹، ۴۱۷)

---

۱. «ویل لکل همزه لزمه»

با توجه به این تعریف، معیار توهین، عرف است و برای تشخیص اهانت آمیز بودن عمل، لازم است مقام قضایی با در نظر گرفتن عرف و عادات، زمان و مکان، شخصیت و وضع اجتماعی مخاطب، آن را تشخیص دهد. اداره ی حقوقی قوه ی قضاییه نیز بر مفهوم عرفی توهین تاکید کرده است.^۱

در حقوق کیفری، توهین به دو نوع ساده و مشدد تقسیم می شود. توهین ساده که از هیچ یک از کیفیات مشدد برخوردار نیست، در ماده ی ۶۰۸ قانون مجازات اسلامی آمده است و حسب ماده ی ۷۲۷ همین قانون، از جمله جرایم قابل گذشت محسوب می شود. توهین مشدد که از کیفیات مشدد برخوردار است، به اعتبار مقام مخاطب،^۲ سن و جنس مخاطب،^۳ قداست مخاطب،^۴ نحوه ی ارتکاب^۵ و سایر موارد تقسیم شده است.

۱-۲-۳-۲- اهانت به اشخاص حقیقی

در ماده (۶۰۸ ق.م.ا) راجع به هتک حرمت اشخاص آمده است: «توهین به افراد از قبیل فحاشی و استعمال الفاظ رکیک چنانچه موجب حد قذف نباشد موجب مجازات شلاق تا (۷۴) ضربه و یا پنجاه هزار ریال تا یک میلیون ریال جزای نقدی خواهد بود.» با استناد به ماده (۷۲۷) قانون مزبور اهانت به اشخاص از جرائم قابل گذشت، محسوب می شود.

۱-۲-۳-۳- توهین به اشخاص حقوقی

۲. نظریه ی مشورتی شماره ی ۳۴۷۲ / ۷ به تاریخ ۱۶ / ۸ / ۱۳۷۷: «اهانت امر عرفی و تشخیص آن با قاضی رسیدگی کننده به پرونده است» معاونت آموزش قوه قضاییه، ۱۳۸۷، صفحه ۴۱

۱. ماده ی ۵۱۴ قانون مجازات اسلامی: «هرکس به حضرت امام خمینی، بنیان گذار جمهوری اسلامی رضوان... علیه و مقام معظم رهبری به نحوی از انحاء اهانت نماید به حبس از شش ماه تا دو سال محکوم خواهد شد.»

۲. ماده ی ۶۱۹ قانون مجازات اسلامی: «هر کس در اماکن عمومی یا معابر متعرض یا مزاحم اطفال یا زنان بشود یا با الفاظ و حرکات مخالف شؤن و حیثیت به آنان توهین نماید به حبس از دو تا شش ماه و تا هفتاد و چهار ضربه شلاق محکوم خواهد شد.»

۳. ماده ی ۵۱۳ قانون مجازات اسلامی: «هر کس به مقدسات اسلام و یا هر یک از انبیاء عظام یا ائمه طاهرين (ع) یا حضرت صدیقه طاهره (س) اهانت نماید اگر مشمول حکم ساب النبی باشد اعدام می شود و در غیر این صورت به حبس از یک تا پنج سال محکوم خواهد شد.»

۴. ماده ی ۷۰۰ قانون مجازات اسلامی: «هر کس با نظم یا نثر یا به صورت کتبی و شفاهی کسی را هجو کند یا هجویه را منتشر نماید به حبس از یک تا شش ماه محکوم می شود.»